

Ukrainian].

14. *On approval of the Procedure of committing notarial acts by notaries of Ukraine*. Order of the Ministry of Justice of Ukraine № 296/5 from 22th February 2012. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n87> [in Ukrainian].

15. Fursa, S. J. (Ed.). (2012). *The Notary Process Theory [text]: Scientific and Practical Handbook*. Kyiv: Alerta-Tsentr uchbovoyi literatury [in Ukrainian].

16. *Regulation on the Ministry of Justice of Ukraine*. (2014). Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine from July 2, 2014 No. 228. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.10.2019

УДК 343.1

Панченко В.,

аспірантка Академії праці, соціальних відносин та туризму,
<https://orcid.org/0000-0002-9867-4753>

ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ

У статті аналізуються характерні риси кримінального процесу України, крізь призму відповідності його змісту охоронної функції держави та реалізації проголошених в Конституції України цінностей. На основі аналізу чинного законодавства з'ясовано, що кримінальному процесу України властиві фокусування на інтересах держави та каральний підхід. Встановлено, що при сучасній моделі кримінального процесу сторонами кримінального провадження є держава та підозрюваний (обвинувачений) у вчиненні кримінального правопорушення, а потерпілий залишається осторонь. А всі покарання, які передбачені законодавством про кримінальну відповідальність, виконуються на користь держави та мають на меті, в першу чергу, покарати засудженого. Відповідно до цього, розкрита необхідність запровадження в Україні інституту медіації, яка спрямована на відновлення прав та інтересів потерпілої особи і примирення її з правопорушником. А примирення, при виконанні необхідних умов, може бути підставою звільнення від кримінальної відповідальності та дозволяє правопорушнику бути прийнятим у суспільстві.

Ключові слова: кримінальний процес, кримінальне провадження, правосуддя, правопорушник, потерпіла особа, пробація, медіація.

Panchenko V. ON THE INTRODUCTION OF MEDIATION IN THE CRIMINAL PROCESS OF UKRAINE

The article analyzes the characteristic features of the criminal process of Ukraine, through the prism of compliance with its content of the security function of the state and the implementation of values proclaimed in the Constitution of Ukraine. On the basis of the analysis of the current legislation, it is found out that the Ukrainian criminal process is characterized by a focus on the interests of the state and a punitive approach. It is established that in the current model of criminal proceedings the parties to the criminal proceedings are the state and the suspect (accused) of committing a criminal offense, and the victim remains aloof. And all the penalties provided for by the legislation on criminal liability are executed for the benefit of the state and are intended first of all to punish the convicted person. Accordingly, the need to establish a mediation institute in Ukraine aimed at restoring the rights and interests of the victim and reconciling with the offender has been disclosed. And reconciliation, if the necessary conditions are met, can be grounds for dismissal from criminal responsibility and allows the offender to be accepted in society.

Key words: criminal proceedings, criminal proceedings, justice, offender, victim, probation, mediation.

Постановка проблеми. В другій половині ХХ століття людство зрозуміло, що традиційна модель кримінального правосуддя не справляється з такими основними завданнями, як попередження правопорушень, зменшення кількості злочинів та виправлення правопорушника. Стало очевидним, що модель правосуддя, якій властиве центральне місце держави та каральний підхід не має нічого спільного з демократією та гуманізмом, ідеї яких почали активно розвиватися після Другої світової війни. Постійне зростання злочинності також викликало занепокоєння. Саме тому розпочався пошук альтернативних та інноваційних підходів до здійснення правосуддя та вирішення правових конфліктів.

Наразі існує дві концепції реакції держави на вчинення кримінальних правопорушень: класична концепція (переслідування правопорушників здійснюється державою в загальносуспільних інтересах, а кримінальне покарання визначається рішенням суду) та альтернативна концепція (їй властиві відмова держави від традиційного переслідування та застосування альтернативних реакцій на правопорушення, які передбачають обов'язкове виконання правопорушником умов, які одночасно є підставою його звільнення від переслідування) [8, с. 25].

Останнім часом у більшості країн розвивається та вдало застосовується концепція відновного правосуддя, з усім спектром його можливих варіантів (форм). Однією з форм відновного правосуддя є медіація, яка досить часто асоціюється з посередництвом при вирішенні конфліктів. Слід зазначити, що застосування процедури медіації в Україні поки ще не набрало популярності та застосовується в основному для вирішення конфліктів у шлюбно-сімейній сфері. Проте, оскільки Україна обрала як напрям свого розвитку – євроінтеграцію, це вимагає

від неї адаптувати національне законодавство до міжнародних стандартів, в тому числі і у сфері кримінального правосуддя. Відтак запровадження відновного правосуддя, зокрема, та медіації, як його форми, в українську систему правосуддя це питання часу, а тому потребує додаткового вивчення, оскільки в процесі їх запровадження важливим є врахування особливостей українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відновне правосуддя та медіація були темами досліджень таких вітчизняних науковців, як Р. Аракелян, О. Виноградова, І. Войтюк, А. Горова, Т. Денисова, О. Дубовик, В. Землянська, І. Ємельянова, О. Коваль, Н. Мазаракі, Ю. Микитин та інші. Важливе значення при дослідженні концепції відновного правосуддя відіграють роботи наступних зарубіжних науковців – Х. Алікперова, Х. Бесемера, Г. Зера, Н. Крісті, Д. Маерса, Т. Маршала, М. Райта та інших.

Метою статті є проведення комплексного дослідження особливостей кримінального процесу України для визначення його спроможності, за діючої моделі, забезпечити відновлення в процесі кримінального провадження, порушених прав, свобод та інтересів потерпілої особи, реалізувати проголошені Конституцією України цінності та аналіз окремих альтернативних концепцій реакції держави на кримінальні правопорушення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще в 70-х роках ХХ століття кримінолог Нільсон Крісті, розкриваючи особливості моделі правосуддя, яка притаманна країнам західної Європи, заявив, що держава привласнила собі конфлікти взявши під контроль всі процедури та питання пов'язані з їх розв'язанням. Він заявляв, що в разі вчинення особою правопорушення в центрі уваги держава ставить себе і перебирає на себе повноваження розслідувати правопорушення та карати винну особу. При цьому позбавляє потерпілу особу брати активну участь у справі, а відтак і впливати на прийняте рішення, що в свою чергу заважає нормалізувати відносини між сторонами конфлікту та негативно впливає на їх психологічний стан. Крім того організаційна структура судочинства спрямована на змагання між сторонами, а не на їх співпрацю [1].

Такі особливості правосуддя властиві і українському кримінальному процесу. Крім того йому характерний і каральний підхід, який Україна успадкувала від радянської влади.

Зазначимо, що під «кримінальним процесом» і цій статті розуміється специфічний вид діяльності, яка охоплює кримінальне провадження, виконання судових рішень та вирішення всіх питань пов'язаних з цим. Така діяльність здійснюється уповноваженими державою органами та посадовими особами за участі окремих юридичних та фізичних осіб і є формою реалізації правоохоронної функції держави. Кримінальне провадження охоплює досудове розслідування та судове провадження, а також процесуальні дії, потреба в яких викликана вчиненням діянь, передбачених законом України про кримінальну відповідальність [4].

Конституція України проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпеку найвищою соціальною цінністю в Україні. Права, свободи людини та їх гарантії є визначальними при формуванні змісту та спрямованості діяльності держави, головним обов'язком для якої є утвердження та забезпечення цих прав та свобод [2]. Та чи дійсно це так у сфері кримінального процесу?

Основні напрями діяльності держави, які є відображенням її сутності та соціального призначення у суспільстві, а також конкретизують завдання та цілі йменуються функціями держави. Правоохоронна функція передбачає забезпечення правопорядку (режиму при якому дотримуються та виконуються правові норми) та притягнення до юридичної відповідальності у разі здійснення правопорушення. Спорідненою з нею є правозахисна функція, яка спрямована на захист прав та свобод людини і громадянина. Ці дві функції (правоохоронна та правозахисна) є складовими однієї з основних функцій держави – охоронної функції.

Слід зазначити, що правозахисна складова охоронної функції певний час, особливо при кримінальному процесі, реалізовувалася лише формально, а то і зовсім ігнорувалася, оскільки в минулі часи на перше місце ставилися інтереси держави (точніше інтереси правлячої особи чи, згодом, партії), а інтереси, права та свободи окремої людини (громадянина) не враховувалися. Але з розвитком суспільства ситуація поступово почала змінюватися, оскільки в цивілізованому суспільстві, як свого часу зазначив Р. Лівшиць, основною функцією держави повинна стати охорона і захист прав та інтересів людини, а діяльність всіх представників гілок влади має бути спрямована саме на це [7, с. 150]. Схожої думки і інші науковці, які зазначають, що правоохоронна функція спрямована на: а) охорону кожної особи, як окремого члена суспільства, від неправомірних посягань з боку інших осіб (І. Лаврінчук) [6, с. 99]; б) охорону прав та свобод людини і забезпечення правопорядку, як на національному так і міжнародному рівнях (Р. Шай) [11, с. 358].

На увагу заслуговує також думка І. Кріцака, який правоохоронну функцію держави розглядає як напрям держави, що має комплексний характер, оскільки об'єднує, засновану на принципах ефективності та справедливості, систему заходів (в тому числі і заходи примусу), які спрямовані на забезпечення соціальної злагоди, реалізацію прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина без будь-яких конфліктів, недопущення порушень правопорядку та законності [5, с. 369]. Також науковець зазначає, що правоохоронна та правозахисна складові охоронної функції в демократичному суспільстві є невід'ємними одна від одної та виступають різними сторонами однієї медалі [5, с. 368].

Вищевказані думки доводять, що розуміння охоронної функції держави лише крізь призму правоохоронної функції (в центрі уваги стоїть держава з її інтересами) поступово зміщується на вектор правозахисної функції (де центральним об'єктом охорони та захисту є права та інтереси окремої людини). Правда, правозахисна функція саме в кримінальному провадженні потребує розширеного тлумачення та застосування, а саме повинна забезпечувати не лише захист прав та свобод особи, яку підозрюють чи обвинувачують у вчиненні кримінального правопорушення, а і захист та відновлення порушених прав потерпілої

особи. Лише в такому разі, можна стверджувати, що охоронна функція держави реалізується в повній мірі.

Відповідно до ст. 2 Кримінально-процесуального кодексу України (КПК України) серед завдань кримінального провадження зазначені захист особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, а також охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. При цьому КПК України надає досить широкий перелік осіб, які є учасниками кримінального провадження, а саме: а) сторони кримінального провадження; б) потерпілий та його представники; в) особа, щодо якої розглядається питання про екстрадицію; г) заставодавець; д) інші учасники кримінального провадження (заявник; цивільний позивач та цивільний відповідач, а також їх представники; представник юридичної особи, якщо щодо неї здійснюється провадження; третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт; свідок та його представник; перекладач; експерт; спеціаліст; представник органу пробації; секретар судового засідання; судовий розпорядник; понятий); е) інші особи чий права та законні інтереси зазнають обмеження під час досудового розслідування [1]. Сторонами кримінального провадження є уповноважені особи, які наділені специфічними правами та обов'язками, що залежать від того на боці кого – захисту чи обвинувачення – вони виступають. З боку обвинувачення стороною кримінального провадження виступає слідчий, керівник органу досудового розслідування та прокурор; в окремих випадках передбачених законодавством стороною з боку обвинувачення може виступати також потерпіла особа та її представники. Стороною кримінального провадження з боку захисту є підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, а також захисники та законні представники цих осіб [1].

Як, видно, сторонами кримінального провадження є держава, в особі уповноважених нею посадових осіб та особа, яка підозрюється чи звинувачується у вчиненні кримінального правопорушення. Потерпіла особа, чий права чи законні інтереси, майно чи здоров'я постраждали від дій правопорушника залишається в стороні.

Хоча держава взяла на себе обов'язок забезпечувати правопорядок в суспільстві та захищати порушені права і свободи людини та громадянина, проте здійснює це в своєрідний спосіб – самостійно вирішує, що буде краще для потерпілої особи, не враховуючи її справжніх інтересів. На користь цього свідчить той факт, що покарання, які передбачені за вчинення кримінального правопорушення виконуються на користь держави, не забезпечують і не спрямовані на відновлення порушених прав та інтересів потерпілої особи.

Крім того, санкції закріплені в Кримінальному кодексі України (КК України) спрямовані на покарання правопорушника. Так, відповідно до ст. 50 КК України метою покарання є кара (обмеження певних прав і свобод) засудженого. Також передбачається, що застосування покарання сприятиме виправленню засудженого та запобіганню вчиненню нових злочинів, як самим засудженим так і іншими особами [3]. Проте, частіше за все, це має зворотній результат – особа, що відбула покарання, почуває себе жертвою, має образу на державу чи конкретну особу, не може адаптуватися в соціумі, що сприяє вчиненню нею нових правопорушень. Паралельно з цим потерпіла особа також є незадоволеною, оскільки в неї можуть залишатися невирішені питання чи невисловлені почуття, що може негативно впливати на її психологічний стан, а вирок суду не відновлює стан речей, який існував до моменту порушення її прав та свобод. Це, в свою чергу, може породжувати бажання помсти та вчинення нових правопорушень вже потерпілою особою.

Саме на виправлення таких недоліків традиційної моделі кримінального правосуддя і спрямовані альтернативні концепції реакції держави на кримінальні правопорушення, до яких відноситься медіація.

Наразі в Україні, в рамках євроінтеграції та як спроба переорієнтації моделі кримінального правосуддя з каральної на відновну, запроваджений та розвивається інститут пробації. Відповідно до ЗУ «Про пробацію» пробація розглядається як забезпечення суду інформацією щодо характеристики обвинуваченого та система заходів (наглядного та соціально-виховного характеру), що за рішенням суду застосовуються до засудженого, за умови що призначене йому покарання не передбачає позбавлення волі [9]. Також в Законі вказано, що суб'єктами пробації є засуджені, щодо яких застосовуються наглядові та соціально-виховні заходи та обвинувачені, щодо яких органом пробації готується досудова доповідь. Метою пробації є виправлення засуджених та надання суду інформації, що характеризує обвинувачену особу, задля прийняття судом рішення про міру її відповідальності [9]. Таким чином, бачимо, що на сьогодні інститут пробації в Україні пов'язаний з притягненням правопорушника до кримінальної відповідальності та відбуванням ним кримінального покарання.

На відміну від пробації медіація, як ще одна форма відновного правосуддя, надає можливість потерпілій особі і правопорушнику примиритися, що в свою чергу може стати підставою звільнення останнього від кримінальної відповідальності. Як зазначено в ст. 46 КК України, особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілою особою, але за наявності таких умов: а) вона вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості; б) відшкодувала завдані потерпілій особі збитки чи усунула заподіяну шкоду [3]. Таке примирення можливе лише за умови проведення спільних зустрічей та переговорів між потерпілою особою і правопорушником, які досить часто потребують присутності третьої особи.

Медіація, як раз, і спрямована на організацію та проведення зустрічей, за участі нейтральної особи (медіатора), двох сторін кримінально-правового конфлікту – потерпілої особи і правопорушника, під час яких вони братимуть активну участь у вирішенні проблем (питань), які виникли в результаті вчинення кримінального правопорушення.

Проведення процедури медіації дозволяє потерпілій особі та правопорушнику зустрітися «очі в очі»,

подивитися на вчинене правопорушення з позиції іншої сторони, переглянути існуючі стереотипи, що без сумнівно краще впливає на забезпечення суспільного порядку в державі ніж застосування карального підходу в кримінальному процесі. В процесі медіації потерпіла особа має можливість розповісти про свої емоції, відчуття та переживання, поставити та почути відповіді на всі свої запитання, розповісти як змінилося її життя після злочину. Правопорушник же має можливість пояснити свої дії та усвідомити, що його жертвою є реальна людина, розкаятися та попросити вибачення. Пояснення правопорушника дозволяють потерпілій особі зрозуміти причини та умови його протиправної поведінки.

Міжнародній практиці відомі декілька видів медіації: пряма та непряма; за участі лише сторін конфлікту та за участі інших осіб (оточення сторін конфлікту, представники соціальної спільноти тощо); при особистій участі та медіація через представника; інші види, які виникають в різних країнах враховуючи специфіку їх правових систем та суспільного устрою. І хоча процедура медіації має свої особливості в кожній країні, проте є дещо спільне та незмінне незалежно від того в якій державі вона здійснюється. Спільним для всіх країн є принципи, на яких базується медіація та можливості, які вона надає.

Відповідно до прийнятих Рекомендацій № R (99) 19 «Про посередництво в кримінальних справах», які були прийняті 15.09.1999 року Комітетом Міністрів Ради Європи визначені такі принципи медіації, як: добровільність; самовизначення сторін; визнання важливості потреб та почуттів потерпілої особи; прийняття правопорушником відповідальності; відшкодування (виправлення) завданої шкоди; конфіденційність; нейтральність медіатора [10].

Результатом проведення вдалої медіації є ті можливості, які вона надає. Для більш чіткого усвідомлення результатів медіації, їх слід розглядати залежно від суб'єкта, який отримує певні можливості. Так, потерпіла особа, завдяки медіації може швидше отримати компенсацію за заподіяну їй шкоду, отримати відповіді на питання, які її цікавлять, справитися з негативними емоціями та переживаннями, що виникли через скоєне кримінальне правопорушення, відновити відчуття безпеки та повернути контроль над власним життям. А правопорушник після усвідомлення результатів своїх дій та виправлення їх негативних наслідків (відшкодування завданих збитків) зможе відновити самоповагу та повагу з боку інших, а відтак бути прийнятим у суспільстві, а також бути звільненим від кримінальної відповідальності чи отримати більш м'яке покарання.

Разом з тим медіація є корисною і для суспільства, громади, держави. Громаді (під нею розуміються близьке оточення сторін конфлікту і жителі населеного пункту, де сталося кримінальне правопорушення) та суспільству загалом медіація надає можливість отримувати необхідну інформацію, допомагати особам, яких торкнулося кримінальне правопорушення, відновити відчуття спокою та безпеки, зробити висновки та наперед випрацювати алгоритм необхідних і можливих дій, які будуть спрямовані на попередження подібних правопорушень. Для держави медіація є корисною тим, що дозволяє зменшити фінансові, часові та інші витрати, які йдуть на боротьбу з протиправними діями та ліквідацію їх наслідків, збільшити рівень довіри в суспільстві і до держави, що призводить до підвищення рівня безпеки та відчуття захищеності в суспільстві. Разом з цим аналіз інформації отриманої в результаті проведення медіації (щодо причин, умов, мотивації правопорушника, емоцій та переживань потерпілої особи) може бути основою для вдосконалення законодавчої бази, організації соціальних інститутів тощо, що також впливає на попередження протиправної поведінки.

Висновки. Отже, медіація в деяких випадках безсумнівно має переваги у порівнянні з класичною концепцією кримінального процесу. Саме тому медіація використовується у багатьох розвинених країнах як альтернативний спосіб вирішення спорів, в тому числі і кримінально-правових. Оскільки наша держава обрала курс євроінтеграції, назріла потреба введення інституту медіації, як форми відновного правосуддя, в правову систему України. Це в свою чергу потребує детального вивчення досвіду зарубіжних країн, і на його основі, вироблення правил проведення медіації, визначення умов коли медіація є можливою, а коли необхідною, кола суб'єктів, що можуть бути медіаторами, часу проведення медіації, гарантій виконання рішення до якого прийдуть сторони в процесі примирення та вирішення ще багато інших питань. Також обов'язковою умовою повноцінного запровадження інституту медіації в Україні є прийняття відповідного закону, який би на законодавчому рівні закріпив можливість проведення медіації та вимоги до її процедури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Застосування програм відновного правосуддя у кримінальних провадженнях на досудовому етапі: практичні рекомендації. URL: https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presamechanizm_v05.pdf
2. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
5. Кріцак І. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ України. *Форум права*. 2009. № 3. С. 365-372.
6. Лаврінчук І. Обставини встановлення правового статусу державного службовця. *Право України*. 1999. № 9. С. 98-102.
7. Лившиц Р. З. Теория права: учебник. М.: БЕК, 1994. 224 с.

8. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес: навчальний посібник. К.: Ваїте, 2014. 280 с.
9. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>
10. Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах від 15.09.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828
11. Шай Р. Окремі аспекти дослідження генезису правоохоронної функції держави. URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2015_824_58.pdf

REFERENCES:

1. Implementation of restorative justice programs in criminal proceedings at the pre-trial stage: practical recommendations. Retrieved from: https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presamechanizm_v05.pdf [in Ukrainian].
2. The Constitution of Ukraine. (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
3. Criminal code of Ukraine (2001, April 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
4. The Criminal Procedure Code of Ukraine. (2012, April 13). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
5. Kritsak, I. (2009). The law enforcement function of the state and its influence on the formation of the function of providing services to the population by the bodies of the Interior of Ukraine. *Forum prava*, 3, 365-372 [in Ukrainian].
6. Lavrinchuk, I. (1999). Circumstances of establishing the legal status of a civil servant. *Pravo Ukrayiny*, 9, 98-102 [in Ukrainian].
7. Livshitz, R. Z. (1994). *Theory of Law: A Textbook*. Moskva: BEK [in Russian].
8. Loboyko, L. M., Bunchuk, O. A. (2014). *Criminal process: a textbook*. Kyiv: Vaite [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine on probation № 160-VIII. (2015, February 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> [in Ukrainian].
10. Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member States of the Council interested in organizing criminal mediation No. R (99) 19. (1999, September 15). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828 [in Ukrainian].
11. Shai, R. (2015). *Some aspects of the study of the genesis of law enforcement functionstate*. Retrieved from: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2015_824_58.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 347.961.311

Солошенко Ю.В.,

*аспірантка заочної форми навчання
кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права
Інституту права ім. В. Сташица
Класичного приватного університету
e-mail: notarysoloshenko@gmail.com*

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ НОТАРІАТУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УТВОРЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ІСПИТІВ (ЧАСТИНА 1)

Статтю присвячено проблемі аналізу структурно-організаційних чинників утворення ВКК та стартових умов участі нотаріусів в кваліфікаційних іспитах. В результаті проведеного дослідження в статті зроблено висновок про те, що Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є структурним підрозділом Міністерства юстиції України, цільовим призначенням якого є визначення професійної кваліфікованості кадрів у сфері нотаріату та дотримання ними організаційно-правових вимог, необхідних для реалізації нотаріальної діяльності. Ключовою атестаційною процедурою перевірки професійної придатності нотаріусів є кваліфікаційні іспити, допущення або недопущення до яких залежить від дотримання низки проміжних умов, а результатом – отримання/неотримання нотаріусом авторизуючого документу на право здійснення нотаріальної діяльності – свідцтва.

Визначено, що за структурними ознаками Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є постійно діючим атестаційно-кваліфікаційним органом, що складається із професійних нотаріусів та службовців Міністерства юстиції. Враховуючи подвійне представництво в ВКК як фахівців-нотаріусів, так і державних службовців, маємо підстави вести мову про поєднання в функціях ВКК атестаційно-навчальних та дисциплінарно-контрольних повноважень. Наголошено на тому, що зазначене є пов'язаним із кадровим поповненням ВКК за рахунок Нотаріальної палати та виконанням управліннями та відділами юстиції Міністерства юстиції України контрольно-наглядових функцій щодо державних та приватних нотаріусів.